

YAŞAMAK GÜZELDİR

Dr. ÜMİT TAŞTAN

Canlı ve bilinç sahibi bir fâil olarak yaşamamanın mahiyeti hakkında düşünüyorum bazen. Gerçi bazen dediğime bakmayın; bu soru, sormasam bile zihnimin bir köşesinde daima yankılanıyor. Evladımın inatla sabrımı her sınavışında, evliliğin inişli çıkışlı tünellerinde savruldukça, yaşamak denen o dokunaklı şarkı ağır bir kasvet gibi çöküyor içime. Bazen ben mi hayatın içinde yaşıyorum yoksa o mu benimle kendini izhar ediyor anlamış değilim.

Yaşamamanın ne demek olduğunun anlaşılmasındaki zorluk, bu kavramın *kendine gönderimde bulunan, kendi üzerine dönen* bir mahiyet taşımasından olsa gerek. Kastettiğim bu kendi üzerine dönme olayını bir başka örnek olan *bilinç* kavramında da görebiliriz. Bilincin ne olduğu sorusuna *İbn Sînâ'nın* verdiği cevap, bilmenin kendisine yönelen ikincil bir farkındalıktır; yani insanın bildiğini bilmesidir. Bu şuna benzer, her insan düşünür ama filozoflar buna ilaveten *düşünmeyi düşünen* insanlardır. Bu örneklerde, anlamını çözmeye çalıştığımız kavramı aslında yine o kavramın kendisiyle açıklamış olmuyor muyuz?

Böyle bir açıklamanın sorunlu tarafını gördükten sonra Alman Filozof *Heidegger'in* verdiği başka bir örneğe uzanalım. *Düşünmek*

Ne Demektir? isimli eserinde *Heidegger*, yüzmenin ne anlama geldiğini hiçbir zaman yüzme hakkında yazılmış bir makaleden öğrenemeyeceğimizi öne sürer. Yüzmenin ne olduğunu bize ancak akıntıya atlamak söyler. Buradan, *yaşamak nedir* sorusunu dilin geniş imkanlarıyla cevaplamanın beyhude bir çaba olduğunu anlıyoruz. Öyleyse, yaşamamanın mahiyetini ancak yaşayarak anlayabiliriz gibi bir sonuca ulaşırız. Bu sonuca ulaşırken söz varlığımızın, “*dil düzeyindeki*” bütün açıklamalarını baştan reddetmiş olsak da yine dilin gücünün gerektirdiği ölçüde bir tasvir yaparak yaşamamanın mahiyetini sorgulayalım.

An itibarıyla masamda otururken, yaşıyor olmanın mahiyetini bu satırlar vasıtasıyla anlamaya çalışıyorum. Ancak ilginçtir ki, yazma deneyimim aynı zamanda yaşıyor olduğumun farkına varmamın da imkânı oluyor. Yazma deneyimim esnasında bir cümle hoşuma gitmediği için değiştiriyorum, acaba hangi cümle uygun düşerdi meramımı anlatmaya? Nedendir bilmem, yaşadığım bazı olaylarda bir anlam ararken bazısını gelişine yaşıyorum. Bazen içinde bulunduğum olayın birincil aktörü benmişim gibi olayı sahipleniyorum. Kimi zaman da geçerken uğrayıp, bir bakıp çıkacakmış gibi yaşıyorum

hayatı. *Sanırım bu farklılık biraz da yaşadığımız olaylara yüklediğimiz anlamdan kaynaklanıyor.*

Ben mi yüklüyorum anlamı yoksa; atanmak için canhıraş bir çaba gösteren ve güzel ülkemizin bir ucundaki dağ köyüne atanan öğretmen mi.? Kendimizi kandırmayalım, bir miktar para kazanmak için ömrümüzü ana babamızdan, dost ve akrabamızdan uzakta, tanımadığımız illerde geçiriyoruz. Kazandığımız para karşılığında bize deniyor ki “aferin, şimdi bu paranın sana sunduğu konfor alanında hayatına biraz anlam yükleyebilirsin”. Oysa ben zihnimin içinden konuşarak ve yaşadığım olayları bir takım büyük söylemlere yamayarak var olmak istemiyorum. Çok daha düz ve doğrudan, hesapsız ve hasbî bir karşılaşma umuyorum bu hayattan.

Böyle söyleyince aklıma çocukluk yıllarım geliyor. *Hayata klas bir çalım atıp geride bıraktığım o zıpkın çocukluk yıllarım...* O yıllarda zaman, sevdiğim bir müziğin ritmi gibi usulca beni sarar, ben de kendimi onun akışına bırakırdım. İlkokul yıllarımda hayat, neşeli bir beden eğitimi dersi gibi geçerdi; zamanın farkına varmadan, taze ve dipdiri hâlimle kendimi yaşamının coşkusuna bırakırdım. Yorulmak nedir bilmezdim; yorulsam ve yapacak hiçbir şeyim kalmasa bile, kaldırıma oturur, avare avare etrafı seyrederdim; yine de çalınmazdı kulağıma hayatın o can sıkıcı uğultusu.

Babam çok istediğim o marka spor ayakkabıyı aldığımda, önce birkaç gün evin içinde giyer, halının üzerinde son provaları

yapar, sonra da adeta bir cümbüş sahnesine çıkar gibi sokağa çıkardım. Geriye dönüp baktığımda kendime soruyorum; çocukluk yıllarım böyle sürüp giderken acaba yanlış bir tuşa mı bastım da bunca yük bindi omuzlarıma.? *Akıl bâliğ olmak mıydı işlediğim suç.? Her ne olduysa oldu; bir zamanlar payıma düşen o elma şekeri, yerini farkında olmadan sarmalandığım bir sorumluluk yumağına bıraktı. Olayların ne zaman başladığını hayal meyal hatırlıyorum.*

Lisenin son yıllarıydı; umarsız ve kaygısız bir edayla okuldan eve yürürken, birden yakın dostum *Sinan*’la karşılaştım. Bir şeylere kızdığı belliydi. Ne olduğunu sorduğumda, *“elemanın birini dövmeye gidiyorum”* dedi. O an işin ciddiyetini anladım. Belki de *ciddiyet* kavramıyla ilk karşılaşmam, tam da bu olay sayesindeydi. *“Gelmek istersen gel, yoksa ben gidiyorum”* diyerek hızlı adımlarla uzaklaşmaya başladı. Bir kavgaya çağırılmışım ve aslında önümde tek bir seçenek vardı. O gün, kavgadan galip ayrıldık belki ama ağzımda acımsı bir tat kaldı.

Sanki o kavga, içimde bir devri kapatıp yenisini başlatan görünmez bir eşikti. Ne zaman o günleri hatırlasam, çocukluğumun o saf ritmiyle gençliğimin keskin sesi birbirine karışır; biri usulca kapanan bir perde, diğeri yeni bir sahnenin ilk repliği olur. Kazandığım o kavga, bir yandan kendimi özgür bir insan olarak fark etmeme yol açarken, *öte yandan hayatın aslında bir kavgalar manzumesinden ibaret olduğunu hatırlattı.* Bazen öyle kavgaların içinde buluyorum kendimi. Günün sonunda payıma yalnızca yorgunluk ve aldığım

darbeler değil, her defasında beni biraz daha öğüten, düşüncemi körelten bir duygunun ağırlığı kalıyor. Her seferinde yeniden çağrıldığım bu kavgalar, hayatımı tekdüze bir akışa hapsediyor.

Meseleye aynı yerden bakmaya devam edelim. Yaşadığımızı gerçekten hissetmediğimiz anlar hangi zamanlardır? Ya da **yaşamak güzeldir** cümlesi ne zaman bizim için asıl anlamını yitirerek sadece bir klişeye dönüştü? Kendi payıma, **Heidegger'in** gündelik dediği o tekrar hâli, benim için *ekonomi-politiğin* dikte ettiği bir yaşam düzenine karşılık geliyor. Sabah kalkıp işe giderken, idarecinin verdiği önemsiz işleri yaparken, mobil bankacılıktan aylık kirayı gönderirken ve dostlar alışverişte görsün diye yaptığımız nice işler...

Bana kalırsa, gönülsüzce eşlik edilen bir koroyu andıran bütün bu eylemlerin ortak noktası, insanın kendi eyleminin fâili olamayışında yatıyor. Böyle olunca, yaşamak giderek bir yanılsamaya, bir kendini kandırma biçimine dönüşüyor. **Matrix** filmindeki *Neo*, kırmızı hapı seçerek kendi eylemlerinin fâili olmayı seçmişti. Karşılığında ona vad edilen şey ise gerçeğin ta kendisiydi. *Ancak kırmızı hapın peşinde bu ideale koşarken ayaklarımızın hala yere bastığından emin olmamız gerekiyor. Aksi halde, öğretmenlik atamasıyla ülkenin ücra bir dağ köyüne gönderildiğimizde olanlara anlam vermekte zorlanabiliriz.*

O hâlde, ekonomi-politiğin koşullarını göz ardı etmeden ama onlara teslim de olmadan, her eylemde kendimizi yeniden var etmenin yollarını aramalıyız.

